

de jongste schatting niet minder dan 32 miljoen). Het terrein daarentegen tusschen de kolenvelden en de Batang Kari, door die noordelijke bogt zoo bekort, was goed, vlak en slechts met kleine heuvels voorzien. De bevaarbaarheid van de Batang Kari en Djambi liet, volgens de onderzoekingen van de leden der expeditie en de verklaringen der inlanders, niet zooveel te wenschen over. Jammer was het dat men het onderzoek der noordelijke kromming en aan Si Goentoer, wegens de vijandelijke stemming der inlanders, had moeten opgeven.

Door deze berigten wordt het waarschijnlijk, dat het kolenvervoer naar de Oostkust voor een groot deel te water zou kunnen geschieden, en dat het terrein voor een spoorweg (voor zoover die noodig mogt zijn) geen groote moeilijkheden zou opleveren.

Mogt een nader onderzoek dit een en ander bevestigen, dan zouden niet alleen de kosten van het kolenvervoer aanzienlijk verminderen, maar men zou ook het groote voordeel verkrijgen, dat men de kolen had nabij de straat van Malakka, de groote passage der stoomscheepvaart tusschen het Westen en het Oosten.

Departement van Oorlog.

Met genoegen was vernomen, dat de Regering in 1878 minder uitgaven voor den oorlog in Atjeh verwacht dan in de vorige dienstjaren; overigens werd er verwezen naar hetgeen over dit punt in de algemeene beschouwingen is opgenomen. Dat aan dien krijg spoedig een goed einde mogt worden gemaakt, was, zoowel om finantieele als andere redenen, naar aller oordeel hoogst wenschelijk.

MIDDELEN.

Hoofdstuk I. — Middelen in Nederland.

Verkoop van koffij.

Met genoegen was van de Regering vernomen, en zeer vele leden wenschten den Minister daarin te steunen, dat geen uitbreiding aan de veilingen van koffij in Nederland gegeven zal worden in den geest, waarin van sommige zijden aandrang is gehoord, hoewel men zich met de vermeerdering met ééne veiling zou kunnen vereenigen. Wekelijksche veilingen achtte men niet in het belang van het Rijk, dat, nu eenmaal verkooper van koffij zijnde, de belangen van de schatkist meer heeft te behartigen dan die van de koopers in de eerste hand. Van wekelijksche veilingen vreest men bovendien het gevolg, dat de invloed van onze koffijmarkt voor een groot deel zou verloren gaan.

Evenmin betoonde men zich ingenomen op dit oogenblik, met uitbreiding van den verkoop van koffij in Indie; de ondervinding der laatste jaren heeft toch geleerd dat de koffijverkoop in Nederland betrekkelijk meer opbrengt dan de verkoop in Indie.

Hoofdstuk II. — Middelen in Indie.

Blijkens de Memorie van Beantwoording van den onlangs afgetreden Minister, blz. 10, was sedert 1 Januarij 1877 van hier naar Indie verzonden een bedrag van 16½ miljoen, en door middel van wisseltrekking was tot en met Julij in de Indische kassen gevloeid eene som van ruim 22 miljoen. Het baart dus geen bevreemding, indien de Indische kas hier te lande slecht was voorzien. Blijkens genoemde Memorie van Antwoord bedroegen de in 's Rijks schatkist voorhanden koloniale middelen op 12 October jl. dan ook niet meer dan ruim f 627 000. Alzoo is de aanzienlijke som van 38½ miljoen, sedert Januarij jl. in de Indische kas gevloeid. Bovendien heeft men in Indie, naar het schijnt, eene beleeningsoperatie gesloten van 2 miljoen. Volgens art. 14 der wet van 23 April 1864 (*Staatsblad* n°. 35) mogen geldleeningen ten laste of onder waarborg van Nederland in Indie niet worden aangegaan dan krachtens de wet. Is de bedoelde leening onder waarborg van pro-

ducten, door iets anders te verklaren of te verontschuldigen dan dat de nood de wet breekt? Maar, zoo werd opgemerkt, in 1876 hebben er in Indie ook geldleeningen plaats gehad; zij zijn geklommen, blijkens het Koloniaal Verslag van 1876 (bladz. 160 in de noot) tot de som van f 3 700 000, toen evenwel om geen andere reden, zoo het schijnt, dan omdat de wisselkoers nadeelig was.

Departement van Financien.

Verpachte middelen, opium.

Naar aanleiding van de mededeeling op bladz. 68 van het Koloniaal Verslag voor 1877, betreffende de in 1876 aangehaalde hoeveelheden opium, werd opgemerkt, dat de aangehaalde hoeveelheden wel verminderd, maar de aanhalingen aanzienlijk vermeerderd waren.

De aangehaalde hoeveelheid was in 1876, 9263 katti, tegen 10 600 in 1875; maar het *getal aanhalingen* was in twee jaren tijds verdriedubbeld. Gaarne bragt men hulde aan de grootere waakzaamheid en de meerdere inspanning, maar zoo de belangrijk meerdere aanhalingen al geen volstrekt bewijs opleveren van vermeerdering der sluikerij, zeker leveren zij nog minder bewijs van vermindering der sluikerij.

Niettegenstaande het verscherpt toezigt schijnt dan toch nog altijd de kans van winst bij *niet-ontdekking*, grooter te zijn dan de kans van verlies bij ontdekking. Is deze zienswijze juist, dan volgt daaruit, dat het getal der *niet-ontdekte* sluikerijen nog altijd veel grooter moet zijn, dan dat der ontdekte.

Aldus voorloopig vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 7den December 1877.

PRINS.
BLUSSÉ.
PICKÉ.
SMIT.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS, over de ontwerpen van wet tot vaststelling der begrooting van Nederlandsch Indie voor het dienstjaar 1878.

Nadat het Voorloopig Verslag der Commissie aan de Regering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

Algemeene beschouwingen.

De ondergeteekende heeft met genoegen uit het Voorloopig Verslag gezien, dat vele leden de wijzigingen, door hem in de Indische begrooting gebragt, ten volle goedkeuren. Teregt is opgemerkt, dat belangrijke punten, welke tot ernstig meningsverschil aanleiding konden geven, daardoor verschoven zijn tot de behandeling van de toegezegde suppletoire begrotingsvoordragten. De ondergeteekende hoopt alsdan den leden, die tot het betrachten van matigheid bij het aanvangen van groote openbare werken aanmanen, de overtuiging te kunnen schenken, dat bij de bekende voorstellen tot verderen aanleg van spoorwegen op Java de gewenschte bezadigdheid wordt in acht genomen.

Tevens zal dan de gelegenheid worden aangeboden om zoo noodig de raming van de zoogenaamde oorlogskosten te herzien. Het zij voor het oogenblik vergund te verwijzen naar hetgeen dienaangaande voorkomt in de toelichting der nadere nota's van wijziging (n°. 68 der begrotingsstukken). Men zal daaruit zien dat de ondergeteekende niet de verzekering kan geven, dat de som van f 4 830 595 op onderafdeeling 110 van het IIde hoofdstuk

7de ZITTING. — 10 DECEMBER.

uitgetrokken, in 1878 genoegzaam zal zijn. Intusschen is de opmerking juist dat die post niet moet worden vergeleken met de sommen van 18 à 25 millioen, die in het Verslag worden vermeld, maar met hetgeen op den gelijk-luidenden post in vorige jaren is uitgegeven.

Die uitgaaf bedroeg:

in 1873 ruim	f 5 807 000
» 1874 bijna	8 152 000
» 1875 bijna	10 366 500
» 1876 ongeveer	15 650 000

Het valt echter niet te ontkennen dat ook moet worden gelet op andere onderafdeelingen van de VIIde en VIIIste

afdeelingen van het IIde hoofdstuk. Ook deze onderafdeelingen werden tot dusver, gelijk bekend is uit de telken jare ingediende wetsvoordragten tot bekrachtiging van geopende credieten, ten gevolge van uitgaven in verband met den oorlogstoestand, overschreden en door crediet-opening aangevuld, een gevolg van het vroeger aangenomen stelsel om voor oorlogskosten niet meer op het IIde hoofdstuk (Uitgaven in Indie) te ramen dan anderhalf millioen voor kosten der bezetting van Atjeh. Van daar dat behalve de boven opgegeven bedragen, die regstreeks uit den post voor expeditien werden betaald, op het IIde hoofdstuk in verband met den oorlogstoestand, nog geacht kon worden te zijn uitgegeven:

	Op de VII ^{de} afdeeling.	Op de VIII ^{de} afdeeling.	Totaal.
In 1873	ruim f 1 167 000	ruim f 2 138 000	ruim f 3 305 000
» 1874	» 1 587 000	» 1 648 300	» 3 235 300
» 1875	ongeveer 3 350 000	ongeveer 1 873 000(1)	ongeveer 5 223 000(1)
» 1876	» 3 275 000	» 1 180 000	» 4 455 000

Voor eene verhooging van al de betrokken posten op de aanhangige begrooting voor 1878 worden genoegzame gegevens gemist. De ondergeteekende heeft reeds maatregelen genomen om bij de voordragt der begrooting voor 1879 ook in dit opzigt de raming meer met de werkelijkheid te doen overeenstemmen.

Ten overvloede zij aangeteekend, dat op het Iste Hoofdstuk de uitgaven met den oorlogstoestand in verband, vermengd zijn met de sommen voor andere uitgaven geraamd. De oorlogsuitgaven die in Nederland gedaan worden, waren dus steeds in de raming begrepen.

Evenmin als zijn voorganger heeft de ondergeteekende nagelaten tot een spaarzaam beheer in Indie aan te sporen. Van de noodzakelijkheid daarvan is de Gouverneur-Generaal trouwens geheel overtuigd. Ook op de versterking van de middelen in Indie is de Indische Regering bedacht. De thans aanhangige begrooting draagt daarvan reeds de blijken; bij de overweging der middelen die daarvoor in aanmerking komen, zal, zooals te regt in het Verslag wordt opgemerkt, het geheel der lasten die op de inlandsche bevolking drukken, met de meeste zorg in 't oog gehouden moeten worden.

De opvatting van de beteekenis van den memoriepost voor de bijdrage aan de Rijksmiddelen is juist. Het zou voor den ondergeteekende hoogst aangenaam zijn, indien de omstandigheden toelieten den post, thans voor memorie uitgetrokken, te herstellen. Doch voor 's hands mag hij, wat het jaar 1878 betreft, geen uitzigt daarop geven.

Hoofdstuk II. — Uitgaven in Nederlandsch Indie.

Bij het aanvangen van groote openbare werken wenscht ook de ondergeteekende gepaste spaarzaamheid en voorzigtigheid te zien betrachten. Wanneer men echter in het Voorloopig Verslag heeft willen te kennen geven, dat tot den aanleg eener haven te Tandjong Priok met zekere overijling is besloten, dan mag de ondergeteekende niet nalaten op te merken, dat naauwelijks eenig openbaar werk in Indie kan worden aangewezen aan welks uitvoering zoo naauwkeurige onderzoekingen en een zoo herhaald overleg zijn voorafgegaan als aan het hier bedoelde. De Staten-Generaal zelf hebben bij twee Indische begrootingen, met alle toelichtende bescheiden voor zich, hunne stem aan

de uitvoering gegeven, vóórdat daarmede een aanvang is gemaakt. Van de zijde der Regering is de uitvoering voorgesteld, omdat zij van de noodzakelijkheid overtuigd was, en niet omdat zij voor den andrang van het Indische publiek week. De gewijzigde stemming van een gedeelte van het Indisch publiek zou dan ook, al had zij zich eerder geopenbaard, geen invloed hebben kunnen uitoefenen op het voorstel der Regering.

Of de meening op Java — altijd van dat gedeelte van het publiek 't welk zich in 't laatst van verleden jaar tegen den havenbouw ingenomen betoonde — thans gunstiger over dit werk is geworden, weet de ondergeteekende niet te zeggen. Wel durft hij er voor in te staan dat die meening gunstiger wezen zal, wanneer men zal zien dat te gelijk met de haven ook nieuwe spoorwegen gebouwd worden; dat dus de havenbouw niet aan den aanleg van nieuwe spoorwegen in den weg staat.

IIde AFDEELING. — Departement van Justitie.

Het zal wel niet in de bedoeling der Kamer liggen, thans over het vraagstuk der strafbaarheid van dienstverbrekking in gedachtenwisseling te treden. Immers de Indische Regering heeft reeds de handen, aan het werk geslagen ten einde, overeenkomstig de in het Koloniaal Verslag, bladz. 68/69, beloofde ministeriele aanschrijving, art. 2, n°. 27, van het politiestrafreglement door een ander zamenstel van bepalingen te vervangen. Een ontwerp-ordonnantie met memorie van toelichting, » ter regeling van de onderlinge regten en verplichtingen der werkgevers en der van uit het buitenland aangevoerde werklieden op ondernemingen van landbouw op de buitenbezittingen, bestemd om vooreerst ter Oostkust van Sumatra in werking te treden, is reeds openbaar gemaakt in de *Javasche Courant* van 2 October 1877. De door de Kamer gedane vraag, of ook niet strafbepaling noodig zij tegen *werkgevers*, die de aangegane contracten verbreken, is, blijkens dat ontwerp, geenszins aan de aandacht der Indische Regering ontgaan.

Departement van Binnenlandsch Bestuur.

Uit het *Bijblad* is te zien dat de ondergeteekende zijne aandacht niet heeft onthouden aan hetgeen door een lid der Tweede Kamer werd medegedeeld nopens de wijze waarop volgens een particulier berigt, in een gedeelte van

(1) Hieronder f 566 000 voor den lichttoeren op Poeloe-Bras.

Kediri de koffijcultuur door den betrokken ambtenaar werd behartigd. Hij meent echter te moeten waarschuwen tegen algemeene gevolgtrekkingen uit een verwijt, dat, zoo het gegrond is, in elk geval slechts op eene enkele plaats en op een enkel persoon slaat. Voor klagten over mindere opbrengst der gouvernements-koffijtuinen in het algemeen bestaat voorzeker weinig aanleiding op dit oogenblik, nu gewezen kan worden op productie-cijfers in eenige achtereenvolgende jaren die de cijfers van vroegere jaren verre overtreffen. Uit de Koloniale verslagen blijkt trouwens ook ten duidelijkste dat de belangen der koffijcultuur in Indie zeer ter harte genomen worden.

Intusschen zal men altijd wel hier of daar, zoowel op Java als op Ceylon, koffijtuinen van particulieren kunnen aanwijzen, waar de cultuur met meer zorg en meer vol komen volgens de regelen der wetenschap wordt gedreven dan in de gouvernementsaanplantingen op Java.

De gouvernements-koffijcultuur zou voor de inlandsche bevolking eene *ondragelijke* belasting worden, wanneer men wilde dat iedere aanplanting werd behandeld en onderhouden als een modeltuin.

Wil men de gouvernements-koffijcultuur handhaven, dan moet men zich vooral er op toelleggen om van de inlandsche bevolking geen zwaarder arbeid te vorderen dan bepaald noodig is.

In de laatste jaren heeft de Regering er met veel zorg naar gestreefd om de belangen der schatkist en die der bevolking *te gelijk* in het oog te houden bij de regelingen betreffende de koffijcultuur.

Op dien weg zal moeten voortgegaan.

De ondergeteekende zal wel niet behoeven te verklaren, dat hij geheel deelt in de overtuiging, dat de koffij bij de inkoopakhuisen aan de bevolking dadelijk in geld behoort te worden betaald. Dezelfde overtuiging bestaat bij de Indische autoriteiten.

Dat dit jaar in Malang bij twee pakhuizen eenige vertraging in de betaling gedurende enkele dagen is ontstaan, was te wijten aan eene bijzondere omstandigheid, het vast-raken van eene stoomboot die specie moest aanbrengen.

Departement der burgerlijke openbare werken.

Naar aanleiding van de vraag, » of er, hetzij vóór, hetzij na het onderzoek van den heer CLUYSENSAER, een onderzoek heeft plaats gehad naar de mogelijkheid en de kosten aan het vervoer der steenkolen naar de Oostkust van Sumatra verbonden », meent de ondergeteekende in herinnering te mogen brengen dat in het Koloniaal Verslag van 1875, bladz. 135, het volgende is gezegd:

» Aan opnemingen ten behoeve van den aanleg van een spoorweg van het kolenveld in oostelijke rigting, om het in verbinding te brengen met de Siak- of met de Indragiririvier, zal vooreerst niets worden gedaan. Door den heer CLUYSENSAER is berekend dat van een afvoer der steenkolen langs de Siak-rivier, wegens financiële redenen, nimmer sprake zal kunnen zijn. En wat de Indragiri-rivier betreft, dient vooraf onderzocht te worden of zij tot afvoerweg geschikt is, en of aan hare monding eene stapelplaats voor steenkolen is te maken. Zoodanig onderzoek, reeds eenmaal aangevangen, maar na den dood van den mijn-ingenieur DE GREVE gestaakt, is sedert bij herhaling bevolen, maar telkens uitgesteld moeten worden, hetzij omdat politieke redenen het doen van opnemingen in de binnenlanden onraadzaam deden achten, hetzij omdat geen schepen beschikbaar waren voor de opnemingen in den riviermond. Trouwens is er geen haast bij dit onderzoek, omdat, ook naar het oordeel der Indische Regering, een spoorweg van het Ombilienveld in oostelijke rigting toch niet kan worden aangelegd vóór dat de lijn van de Westkust naar het Ombilienveld gereed is. »

Deze laatste woorden doelen natuurlijk op de moeilijkheid om alles, wat voor den aanleg van een spoorweg van misschien 100 kilometers lengte ongeveer in de *binnenlanden van Sumatra* (tusschen het Ombilien-kolenveld en eenig punt aan eene naar de Oostkust stroomende rivier) noodig is, aldaar aan te voeren en in werking te brengen

zoolang men geene spoorwegcommunicatie tusschen Padang en de binnenlanden heeft. (Men vergeet niet dat de Westkust door hooge bergen van de binnenlanden is gescheiden, en dat de Padangsche bovenlanden van de naar het oosten stroomende rivieren gescheiden zijn door onafhankelijke landschappen.) Deze moeilijkheid mag voorzeker niet gering worden geschat. Intusschen ligt het nog steeds in het plan der Regering om te gelegener tijd te doen onderzoeken in hoever de naar het Oosten stroomende rivieren als afvoerwegen bruikbaar zijn. Het is onbetwistbaar — en het is ook van den aanvang af door de Regering in het oog gehouden — dat het een groot voordeel zou zijn, indien de steenkolen konden worden afgevoerd naar eenig punt in de nabijheid der straat van Malakka. Het rivieronderzoek heeft tot dusver nog niet plaats kunnen vinden, omdat de diensten, elders van de vloot gevorderd, niet toelieten daarvoor een schip beschikbaar te stellen of te houden.

Hoe groot de belangstelling ook zij, welke ook de ondergeteekende aan dit onderwerp toedraagt, hij moet, zijns ondanks, verwijzen op de financiële bezwaren van het oogenblik, welke zich verzetten tegen onmiddellijke volvoering van kostbare plannen tot het aanvangen van het overigens zoo hoogst nuttige ontwerp.

Hoofdstuk II. — Middelen in Nederland.

Niettegenstaande de groote sommen die in den loop van dit jaar in de Indische kassen zijn gevloeid door wissel-trekking en specie-aanvoer, bedroeg het saldo der kassen op Java en Madura op ultimo Julij jl. nog geen f 9 100 000, op ultimo Augustus jl. slechts f 7 254 789.

In 1876 beliepen de saldo's op hetzelfde tijdstip slechts f 5 184 860 en f 2 527 231, in de beide voorgaande jaren, 1874 en 1875, tusschen de 13 en 16 miljoen. Zoowel in 1876 als in 1877 heeft zich de Indische Regering, wegens den ongunstigen stand der kassen, genoopt gezien gebruik te maken van de bevoegdheid, verleend in de 2de alinea van art. 18 der comptabiliteitswet.

Departement van Financien.

Dat de sluikhandel in opium, ook bij de meeste inspanning, niet geheel zal zijn te bedwingen, wil de ondergeteekende gaarne toegeven. Waar het euvel zich het sterkst vertoont, zijn echter buitengewone maatregelen genomen, die eene goede uitwerking hebben gehad, en die voorloopig nog zijn gehandhaafd. De gunstige uitkomst van de opium-verpachting voor 1878/1880 kan wellicht ook ten deele aan die maatregelen worden toegeschreven. Op Java en Madura alleen bedragen de pachtsummen voor die jaren f 640 000 meer dan over 1877.

De Minister van Staat, Minister van Kolonien

VAN BOSSE.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend met de mededeeling van dit antwoord aan de Vergadering haar Eindverslag te kunnen sluiten.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 8sten December 1877.

PRINS.
BLUSSÉ.
PICKÉ.
SMIT.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS over het ontwerp van wet tot kwijtschelding van eene den lande aankomende vordering.

Tegen dit wetsontwerp werden geene bedenkingen gemaakt.